Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm, B. No: 2021/27743 (18.05.2026)

Karar metni resmî kaynaktan aktarılmıştır; heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

(Başvuru Numarası: 2021/27743)

Karar Tarihi: 18/5/2026

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gece vakti alkollü içecek satışı yapılmasından dolayı verilen idari para cezası nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Isparta'da alkollü içecek satışı yapan bir işletmenin sahibidir.

3. Kolluk kuvvetlerince 1/4/2020 tarihinde saat 22.10'da başvurucuya ait işletmeden alkollü içecek satışı yapıldığı gerekçesiyle saat 22.55'te düzenlendiği belirtilen tutanak üzerine Tarım ve Orman Bakanlığı Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığınca (İdare) 6/10/2020 tarihinde başvurucu aleyhine 8/6/1942 tarihli ve 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanunu'nun 6. maddesinin beşinci fıkrasına göre alkollü içkilerin 22.00'den sonra satılamayacağı hükmüne dayanılarak 63.815 TL idari para cezası uygulanmıştır. İdari para cezası tutarı 4250 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi ile aynı maddenin üçüncü fıkrası çerçevesinde 3/1/2002 tarihli ve 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesine Dair Kanun'un 8. maddesinin beşinci fıkrasının (k) bendine göre belirlenmiştir.

4. Başvurucu, bu idari para cezasına itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde idari para cezasının dayanağı olan tutanakta alkollü içecek satışının saat 22.10 olarak gösterildiğini, bununla birlikte işyeri kamera görüntülerinden satışın saat 21.50'de yapıldığının açıkça anlaşılabileceğini, alkollü içeceğin satıldığı ... (alıcı) işyerinden çok uzaklaştıktan sonra durdurularak beyanının alındığını belirtmiş; işyeri kamera görüntüsünü de sunarak kamera görüntüsünün incelenmesini, alıcının tanık olarak dinlenmesini ve keşif yapılmasını talep etmiştir.

5. Isparta 2. Sulh Ceza Hâkimliğince (Hâkimlik) dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda 27/1/2021 tarihinde başvurunun reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; tespit tutanağı içeriği ve bilgisine başvurulan alıcının beyanından başvurucuya ait işyerinde saat 22:10 sıralarında bir adet T. marka biranın satışının yapıldığının sabit olduğu, düzenlenen idari para cezasında usul ve yasaya aykırı herhangi bir yön ve isabetsizlik bulunmadığı, itiraz gerekçelerinin yerinde olmadığı belirtilmiştir. Bilgi alma tutanağına göre alıcı, başvurucunun işyerinden bir paket sigara ve bir adet T. marka birayı saat 22.00'den sonra toplam 25 TL'ye satın aldığını kabul etmektedir. İdari para cezasının dayanağını oluşturan tutanaktan ise başvurucunun işyerinde olmadığı, satışı işyerindeki iki kişinin gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır. Tutanakta işletmecinin sehven satış yapmış olabileceğini söylediği belirtilmiştir. Bununla birlikte anılan kişilerin tutanağı imzalamaktan imtina ettikleri anlaşılmıştır.

6. Başvurucu, Hâkimlik kararına itiraz etmiştir. Hâkimlik; idari yaptırım kararına itirazın değerlendirilmesi kararının başvurucuya 8/2/2021 tarihinde tebliğ edildiğini, bu karara yapılan itirazın ise yedi günlük yasal süre geçtikten sonra 17/2/2021 tarihinde gerçekleştirildiğini belirterek talebin reddine karar vermiş ve dosyayı incelenmek üzere

Isparta 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (itiraz merci) göndermiştir.

7. Başvurucunun itiraz dilekçesinde önceki beyanlarına benzer beyanlarda bulunduğu, olayı açıklığa kavuşturacak taleplerinin gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirttiği görülmektedir.

8. İtiraz merci 19/2/2021 tarihli kararında başvurucunun yasal sürede itirazda bulunmadığını belirtmiş; öte yandan esastan da inceleme yaparak Hâkimlik tarafından delillerin doğru değerlendirildiğini, itiraza konu kararın gerek somut olaya gerekse usul ve yasaya uygun olduğunu ve kararda bir isabetsizlik bulunmadığını ifade ederek itirazın reddine karar vermiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 1/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 23/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; idari para cezasının dayanağı olan tutanakta alkollü içecek satışının saat 22.10 olarak gösterildiğini, bununla birlikte işyeri kamera görüntülerinde satışın saat 21.50'de yapıldığının açık olduğunu, alkollü içeceği sattığı alıcının işyerinden çok uzaklaştıktan sonra durdurularak beyanının alındığını, bu kişinin beyanının da açık olmadığını, kamera görüntülerinin incelenmesi, tanığın dinlenmesi ve keşif yapılması taleplerinin yerine getirilmediğini, bu talepler hakkında bir karar verilmediğini belirterek mülkiyet hakkının, gerekçeli karar hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılacak incelemede ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Başvurucunun iddialarının özünün gece vakti alkollü içecek satışı kabahatinden ötürü idari para cezası verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olduğu anlaşıldığından şikâyet, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Bu aşamada itiraz merci kararının ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. İtiraz merci kararında; başvurucunun itirazının süresinde olmadığı yönünde bir tespitte bulunmakla birlikte itirazı esastan değerlendirerek Hâkimlik kararının isabetli olduğu sonucuna ulaşmış ve bu gerekçeyle itirazı reddetmiştir. Bu itibarla itiraz mercinin ret kararının süresinde yapılmayan başvuruya değil, Hâkimlik kararının yerinde olduğu yönündeki değerlendirmeye dayandığı anlaşılmaktadır. Bu durumda itiraz merci kararının kesin nitelikte olduğu da gözetilerek ret gerekçesi bağlamında hukuk düzeninde sonuç doğuracağı kabul edilmiş ve başvuru yollarının usulünce tüketildiği sonucuna varılmıştır.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. İdare tarafından başvurucunun saat 22.00'den sonra alkollü içecek satışı kabahatinden başvurucuya idari para cezası verilmiştir. İdari para cezasıyla cezalandırma neticesinde başvurucudan tahsil edilen paranın başvurucunun mal varlığına dâhil olduğu ve verilen idari para cezasıyla mal varlığında eksilmeye yol açıldığı kuşkusuz olduğundan bu paranın başvurucu açısından mülk teşkil ettiği açıktır.

17. Başvurucuya saat 22.00'den sonra alkollü içecek satışı nedeniyle idari para cezası verilmiştir. Buna göre müdahaleyle alkollü içecek satışının belirli koşullar dâhilinde düzenlenerek kontrol edilmesi amaçlanmıştır. Bu durumda başvuru konusu olayda başvurucunun idari para cezasıyla cezalandırılması yoluyla yapılan müdahalenin sonuçları yanında özellikle amacı dikkate alındığında başvurunun mülkün kamu yararına kullanılmasının kontrol edilmesine ilişkin kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

18. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkının kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi gözönünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahale kanuna dayanmalı, kamu yararı amacı taşımalı ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılmalıdır ([1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

19. Başvuruya konu idari para cezası 4250 sayılı Kanun'un 6. maddesinin beşinci fıkrasının üçüncü cümlesi, 7. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi ve 4733 sayılı Kanun'un 8. maddesinin beşinci fıkrasının (k) bendi hükümlerine göre verilmiş olup söz konusu kanun hükümlerinin açık, ulaşılabilir ve öngörülebilir mahiyette olduğu dikkate alındığında başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuna dayalı olduğu kuşkusuzdur.

20. İdari para cezasını gerektiren kabahat düzenlemesiyle alkollü içecek satışı yapılması, gece vakti belirli saatler dâhilinde yasaklanmış ve cezai yaptırım belirlenmiştir. Kanun koyucunun gece saatlerinde alkollü içeceklerin kontrollü ve güvenli bir şekilde tüketimini sağlamak için alınan tedbirler çerçevesinde söz konusu düzenlemeyi yaptığı dikkate alındığında müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacının olduğu kabul edilmelidir.

21. Müdahalenin kanuni ve meşru amaca uygun olduğu anlaşılmakla birlikte müdahalenin ölçülü olup olmadığının da değerlendirilmesi gerekir.

22. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

23. Olayda başvurucunun işletmesinde saat 22.00'den sonra alkollü içecek satışı yaptığı gerekçesiyle başvurucuya 4250 ve 4733 sayılı Kanun hükümleri uyarınca idari para cezası verilmiştir.

24. İdari para cezası uygulanmak suretiyle başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kamu yararı amacını gerçekleştirmek bakımından elverişli olduğu ortadadır. Kamu makamlarının ulaşılmak istenen kamu yararı amacını gerçekleştirebilmeleri için idari para cezası verilmesi şeklindeki müdahalenin gerekli olmadığı söylenemez.

25. Müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından müdahalenin orantılılığı da incelenmelidir. Öngörülen tedbirin başvurucuyu olağan dışı ve aşırı bir külfet altına sokması durumunda müdahalenin orantılı, dolayısıyla ölçülü olduğundan söz edilemez. Bu durumda uygulanan tedbir nedeniyle başvuruculara aşırı ve orantısız yük yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekir.

26. Başvurucuya idari para cezası verilmesi şeklindeki müdahalenin ölçülü olabilmesi için Anayasa'nın 35. maddesinde öngörülen mülkiyet hakkının usule ilişkin güvencelerinin sağlanmış olması, bu güvenceler kapsamında öncelikle başvurucuya idari para cezasının hukuka aykırı olarak keyfî veya makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin itiraz ve

savunmalarını yetkili makamlar önünde etkin biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması gerekir.

27. Başvurucunun şikâyetlerinin özü, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye karşı savunma yapamadığı ve itirazını etkin bir biçimde ortaya koyamadığı iddialarıdır. Başvurucu; alkollü içecek satışının 22.00'den önce olduğunu gösteren kamera kayıtlarının incelenmediğini, ayrıca tanık dinletme ve keşif talepleri hakkında da bir karar verilmediğini ifade etmiştir.

28. Başvuru konusu olayda saat 22.00'den sonra içecek satışı yapıldığı gerekçesiyle başvurucu hakkında idari para cezası uygulanmıştır. Söz konusu idari para cezası kolluk görevlilerinin alıcının saat 22.10'da dükkandan içki aldığına dair gözlemleri sonucu düzenledikleri tutanağa dayanmaktadır. Tutanağa göre başvurucu, işyerinde değildir ve satışı işyerindeki iki kişi gerçekleştirmiştir. Tutanakta işletmecinin sehven satış yapmış olabileceğini kabul ettiği belirtilmiş ise de anılan kişilerin tutanağı imzalamaktan imtina ettikleri de görülmüştür.

29. Başvurucu; tutanakta alkollü içecek satış saatinin 22.10 olarak gösterildiğini, ancak sunduğu kamera kayıtlarından da anlaşılacağı üzere satış saatinin gerçekte 21.50 olduğunu belirtmiştir. Başvurucu ayrıca alkollü içeceği satın alan kişinin de işyerinden çok uzaklaştıktan sonra durdurularak beyanının alındığını ifade etmiştir. Başvurucu, bu kapsamda kamera görüntülerinin incelenmesi ve alıcının tanık olarak dinlenilmesi taleplerini Hâkimliğe iletmiştir. Hâkimlik tarafından kamera görüntülerinin incelenmesi ve alıcının dinlenilmesi yönünde bir işlem yapılmamış ve anılan talepler hakkında bir karar da verilmemiştir.

30. Alkollü içeceğin satış yasağının başladığı saat 22.00'den sadece on dakika sonra 22.10'da satıldığı kabulü ile başvurucuya idari para cezası verildiğinin altı çizilmelidir. Satış saatinin bu kadar kısa bir zaman farkıyla yasal sınırın hemen ardından gerçekleştiğinin kabul edilmesi karşısında olayın oluş zamanına ilişkin tespitin doğruluğu özel bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda başvurucunun sunduğu kamera kayıtları, tutanak içeriğinde yer alan satış saatine dair bilginin doğruluğunu denetleme bakımından önemli bir delil niteliğindedir. Nitekim başvurucu, kamera kayıtlarına göre alkollü içeceğin satış yasağından hemen önce saat 21.50'de satıldığını ifade etmiştir.

31. Öte yandan alkollü içeceği satın aldığı anlaşılan kişinin saat 22.00'den sonra alkollü içeceği satın aldığına ilişkin beyanının zaman açısından netlik ve kesinlik içermediği de dikkate alınmalıdır. Başvurucu, alıcının işyerinden oldukça uzaklaştıktan sonra kollukça durdurulduğunu ileri sürmüştür. Bu iddia, satış saatine ilişkin tartışmalar dikkate alındığında dikkate değer bir argümandır. Dolayısıyla satış saatinin yasal sınırın hemen civarında gerçekleştiği somut olayda alıcının beyanının da önem taşımadığı söylenemez.

32. Bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde başvurucunun taleplerinin idari para cezasının dayanağının sağlıklı bir şekilde denetlenebilmesi bakımından önemli olduğu anlaşılmıştır. Ancak gerek Hâkimlik gerekse de itiraz merci tarafından bu taleplerin değerlendirmeye dahi alınmadığı görülmüştür.

33. Bu bilgiler ışığında başvurucunun itiraz ve savunmalarını etkin biçimde ortaya koyamadığı, başvurucunun mülkiyet hakkının korunması için gerekli usuli güvencelerin somut olayda sağlanmadığı, bu bağlamda mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kamu yararı amacıyla karşılaştırıldığında başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı külfet yüklediği, müdahalenin başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengeyi bozduğu ve sonuç olarak ölçülü olmadığı kanaatine varılmıştır.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

35. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 3.000 TL maddi ve 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

37. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup başvurunun kabulüne ya da reddine karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

38. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Isparta 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (2020/2415 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/5/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.